

رئاسة الشؤون الدينية
بالمسجد الحرام والمسجد النبوي

Jula

جولا

ثَلَاثَةُ الْأُصُولِ وَأَدِلَّتْهَا

aslu sabaw n'o ka daliluw

Sheik Muhamadu Al-Tamimi, Alla ka hine a la

ثَلَاثَةُ الْأُصُولِ وَأَدِلَّتُهَا

aslu sabaw n'o ka daliluw

لِلشَّيْخِ
مُحَمَّدِ التَّمِيمِيِّ رَحِمَهُ اللَّهُ

Sheik Muhamadu Al-Tamimi, Alla ka hine a la

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

aslu sabaw n'o ka daliluw

Gafe ni be kuma aslu sabaw kan abe jagoya silama kan a ye lon:

Alla l'ni, silamaya dina l'ni, ani Nabijuma Muhamadu l'ni, Alla ka nema ni kisi b'a ma, A b'a sinsin o asluw nafa kan limaniya ni wale jumaw labeni la ka ben Kurana ni Hadisa daliluw ma.

Laslu sabaw n'o ka daliluw.

Sheik Muhamadu Al-Tamimi, Alla ka hine a la.

N'be n'ka gafe damine ni Alla t'go ye, dunya hine lawasani tigi ani lahara hine kerekereni tigi.

A lon - Alla ka hine ila - ko abe jagoya an kan ko an ye fen nani kalan:

A folo: l'niya, o ye Alla lon ye, ani a ka kira lon, ani silamaya dina lon ni daliluw ye.

A filana: Ka bara ke ni l'niya o ye.

A sabana: ka weleli ke ka taga a ma.

A nanina: Ka sabari t'row kan minw be i s'ro a la.

O dalilu ye Alla korotani ka kuma ye: N'be kalan damine ni Alla t'go ye min ye dunya hine lawasani tigi ye min ye lahara hine kerekereni tigi ye.

﴿وَالْعَصْرِ ﴿١﴾ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ ﴿٢﴾ إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

Ne Alla be kalen Wagati la 1

can na, adamadenw beɛ lajɛni be boɛ le la 2.

fɔɔ mɔgɔw minw limaniya la, ka bara ɲumanw ke, ka ɲɔgɔn ladi ni can ye, ka ɲɔgɔn ladi ni sabari ye 3}. [Suratul Asri: 1-3].

Al imam-Shafi'i, Alla kɔrɔtani ka hine a la, a ko:¹ «Ni Alla tun ma dalilu gere jigi a ka danfenw kan fɔɔ ni sura ni, a tun bena o wasa».

Al imam-Bukhari, Alla kɔrɔtani ka hine a la, a le fana ko: “Ni ye bonda ye min ba yira ko: Lɔniya le be kɔn kuma ni bara ɲɛ, o dalilu ye Alla kɔrɔtani ka kuma ye: {O la, i k'a lɔn ko tigi gere teyi ni Alla te, i ka yafa ɲini i ka jurumuɔw la...} [Muhamadu: 9], o la, a y'a damine ni lɔni ye” ka kɔn kuma ni bara ɲɛ.

A lɔn - Alla ka hine ila - ko abe jagoya silamace ni silamamusu beɛ kan ko o ye ko saba ni nugu kalan ani ka bara ke ni o ye:

A fɔɔ: ko Alla le ka an dan, ani k'an garijige, wa a m'an toyi gwansan; nga a ka ciladen dɔ ci an ma, ni mɔgɔ min ka A kan labato, o tigi bena don Alijine kɔɔ, ni min ka a sɔɔ, o tigi bena don Jahanama kɔɔ.

O dalilu ye Alla kɔrɔtani ka kuma ye:

﴿إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَيْكُمْ رَسُولًا شَاهِدًا عَلَيْكُمْ كَمَا أَرْسَلْنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ رَسُولًا﴾

---

¹ Imamuba nani dɔ la kelen le.

فَعَصَى فِرْعَوْنُ الرَّسُولَ فَأَخَذْنَاهُ أَخْذًا وَبِيلاً ﴿١٦﴾

{Can na, ne Alla ye ciden dɔ ci aw ma k'a ke sere ye a kan, i nafa n'ye ciden dɔ ci Firawona ma cogo min na 15.

Firawona ka ciden sɔsɔ, o la, ne y'a minε mineli la min ka gele 16}.¹ [Suratul Muzamil: 15-16].

A filana: Alla te diɲε ko dɔ ye fara A kan A bato la, hali n'a kela Meleke ye min ka surun A la, walima Nabijuma min cila; O dalilu ye Alla kɔɔtani ka kuma ye:

﴿وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا ﴿١٧﴾﴾

{Ani ko misiriw ye Alla ta le ye, o la, aw kana fen si wele ka fara Alla kan 18}. [Suratul Jin: 18].

A Sabana: Mɔgɔ o mɔgɔ be ciden kan labato, ka Alla kelenbagatiya, o tigi ma kan ka mɔgɔ kanu min be Alla n'a ka ciden kele, hali n'a y'a masurunya mɔgɔ le.

O daliluya ye Alla kɔɔtani ka kuma ye:

﴿لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ أُولَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُم بِرُوحٍ مِّنْهُ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ أُولَئِكَ حِزْبُ اللَّهِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٢٣﴾﴾

{I tena jama dɔ sɔɔɔ min la ni be Alla la ani lahara

¹ O ciden ye an kuntigi Musa ye.

lon na, k'a be Alla n'a ka ciden keɓbagaw kanu, hali n'o kela o faw ye, walima o denw, walima o badenmaw, walima o somɔɔw, Olugu mɔɔ le, Alla ye limaniya seɓe o dusukunw na ani k'o sementiya n'a ka deme ye min bɔla a fe, ani a bena o don alijine kɔɔ, kɔɔew be bori o duguma, o ye dumɓbagaw ye a kɔɔ. Alla diɓe na o ma , olugu fana diɓena Alla sonli ma, Olugu le ye Alla ta jamakuru ye. Siga t'a la, Alla ka jamakuru, olugu le ye kisibagaw ye 22}. [Suratul Mujadala: 22].

A lon – Alla k'i kanda ka taga a kan labato ma – ko dina tileni ye – Ibrahima ka dina ye– ka Alla kelenpe bato, ka kɔɔɔgweya ke dina la Alla ye, ni o ye, Alla ka mɔɔw beɓe yamaruya, ani a k'o dan o kosɔn, i nafa Ale Alla kɔɔtani y'a fo cogo min na:

﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾

{Ne ma jinaw ni adamadenw dan foyi kosɔn fo o ka ne bato 56}. [Suratu zariyat: 56]. «O ka ne bato» kɔɔ: ka ne Alla ke kelen ye.

fen beɓe la belebele min ni Alla ka yamaruyali ke n'a ye, o ye Alla kelenbagatiya ye , o min ye: ka Alla kelenpe bato.

fen beɓe la belebele min ni Alla ka gwɛni ke ka bo a ma, o ye filangafoya ye, o min ye ka fen gerew wele k'afara Ale kan.

O daliluya ye Alla kɔɔtani ka kuma ye:

﴿وَأَعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا...﴾

A ye Alla bato, a kana foyi fara a kan ...} [Suratu Nisaa: 36].

N'o y'i jininga ko: a be wajibiya mągɔ kan ko a ye aslu saba jumanw le lɔn?

O la, a fɔ ko: Jɔn k'a Matigi lɔn, n'a ka dina, n'a ka Nabijuma Muhamadu Alla ka nema ni kisi b'a ye.

[laslu fɔlɔ]

O la, n'o y'i jininga ko: I Matigi ye jɔn le ye?

O la, a fɔ ko: Ne Matigi ye Alla ye, min ye ne lamɔn, ka danfenw bɛɛ lamɔn n'a ka nema ye, Ale le ye ne ka batofen ye; batofen gɛrɛ tɛ ne fɛ ni Ale tɛ. O daliluya ye Alla kɔrɔtani ka kuma ye:

﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾

{Tano be Alla ye, danfenw bɛɛ Tigi 2} [Suratul Fatiha: 2]. Fɛn min tɛ Alla ye, o ye danfen ye, ne fana ye o danfen dɔ ye.

O la, n'o y'i jininga ko: I y'i Tigi lɔn ni mun ye?

O la, a fɔ ko: Ni a ka tagamasɛnw n'a ka danfenw ye.

A ka tagamasɛnw dɔ ye sufɛyɔrɔ ni telefɛyɔrɔ ye, ani tele ni kalo ye.

A ka danfenw dɔ ye, sankolo wolonfila n'o kɔnɔfenw, ani dugukolo wolonfila n'o kɔnɔfenw, ani minw b'o fila cɛ.

O daliluya ye Alla kɔrɔtani ka kuma ye:

﴿وَمِنْ آيَاتِهِ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ لَا تَسْجُدُوا لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ
وَأَسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَهُنَّ إِن كُنتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ﴿٣٧﴾﴾

{ka bo Alla ka tagamasenw la sufeyɔɔ ni telefeyɔɔ ani tele ni kalo, aw kana sujudu bin tele ani kalo ye, aw ye sujudu bin Alla ye Ale min k'o dan, ni aw kela k'aw b'a Ale le bato la 37} [Suratu Fusilat: 37].

Ani Alla kɔɔtani ka kuma:

﴿إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى
الْعَرْشِ يُعْشَىٰ اللَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَثِيثًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ مُسَخَّرَاتٍ
بِأَمْرِهِ ۗ أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ ۗ تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿٥٤﴾﴾

{Aw Matigi ye Alla ye, min ye sankolow ni dugukolo dan tele wɔɔ kɔɔ, ka sɔɔ ka sabati masasiginan kan. A be sufeyɔɔ datugu ni telefeyɔɔ ye, a be tugu a kɔ jona jona; tele ni kalo ni lolow koloni le ni a ka yamaruya ye, i toro ma ɔ, danfenw ni yamaruya ye Ata ye. barika be Alla ye, danfen bee tigi 54} [Suratul Ahraaf: 54].

Wa Matigi Ale le ka kan ni bato ye; o dalilu ye: Alla kɔɔtani ka kumakan ye:

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ
تَتَّقُونَ ﴿٥٤﴾ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً
فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ ۗ فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أُنْدَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٥٥﴾﴾

{Yaa alu mɔgɔw a ye a Matigi bato, min k'a dan

ani jona mɔgɔw, walasa aw bena Alla ɲe siranya sɔrɔ 21

Ale min ka dugukolo fenzen a ye ani ka sankolo lɔ, ani ka sanji jigi kabɔ sankolo la, ka yiridenw falen n'o ye, k'o ke garijige ye alugu ye, a kana filana fara Alla kan kasɔrɔ a b'a lɔn 22} [Suratul Bakara: 21-22].

Ibnu kesir ko, Alla kɔrɔtani ye hine a la: "Ni danfenw ni nugu Danbaga, Ale dɔrɔn le ka kan ni bato ye".

Alla ye yamaruya ke ni bato sugu minw ye, olu ye: - i nafa: Silamaya, Limaniya, ani ɲumaya; ani o dɔw ye: ka duawu ke, ka siran Alla ɲe, k'i jigi la Alla kan, k'i yere seme Alla la, ka nege Alla ka hine la, ka siran a ka jangata ɲe, k'i majigi Alla ye, ka siran Alla ɲe, ani ka segi ka taga Alla ma, ani ka deme ɲini a fe, ani ka tanga ɲini a fe, ani ka deme ɲini a fe geleya kow la, ani ka kanatigeli ke a ye, ani dakan t'a ye, Ani bato cogoya gerew, Alla ka yamaruya ke ni minw ye - o beɛ ye Alla kɔrɔtani ta ye; o dalilu ye: Alla kɔrɔtani ka kumakan ye:

﴿وَأَنَّ الْمَسْجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا﴾

{Ani ko misiriw ye Alla ta le ye, o la, aw kana fen si wele ka fara Alla kan 18} [Suratul Jini: 18].

Ni mɔgɔ o mɔgɔ k'a bato dɔ ke fen gere ye min te Alla ye; o tigi ye filangafo le ye kafiri le; o daliluya ye Alla kɔrɔtani ka kuma ye:

﴿وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهُ بِهِ فَإِنَّمَا حِسَابُهُ عِنْدَ رَبِّهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ﴾ ﴿١١٧﴾

{Ni mɔɔɔ o mɔɔɔ ka fɛn gere wele ka fara Alla kan, kasɔɔɔ daliluya t'a bolo o bato la, o tigi sara be Alla le bolo, can na kafiruw te kisi 117} [Suratul Muhminuun: 117].

A be Hadisa kɔɔɔ:

"الدُّعَاءُ مَعَ الْعِبَادَةِ".

"Duawu ye bato zeme le ye".

O daliluya ye Alla kɔɔɔtani ka kuma ye:

﴿وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ﴾ ﴿٢٠٠﴾

Aw Matigi ko aw ye n'wele n'b'aw jabi, can na minw b'o yere bonya na Ne bato ma, o bena don jahanama kɔɔɔ o ye dogoya bagaw ye a kɔɔɔ 60} [Suratu Gaafir: 60].

Ka siran Alla ɲe o daliluya ye ; Alla kɔɔɔtani ka kuma ye:

﴿...فَلَا تَخَافُوهُمْ وَخَافُونَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾

{... Aw kana siran o ɲe aw ye siran Ne ɲe, ni can na aw ye limaniya bagaw ye} [Suratu Aali Imraan: 175].

jigiya ka dalilu; o ye Alla kɔɔɔtani ka kuma ye;

﴿...فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ﴾

﴿أَحَدًا﴾

﴿ ..O la, ni mɔgɔ min kɛla ko i be I Matigi ben ɲɔgɔnyali jigi la, o tigi ka bara ɲuman kɛ, a kana foyi fara a Matigi kan a bato la ﴾. [Suratul Kahf: 110].

K'i jigi la Alla kan o dalilu ye, Alla kɔrɔtani ka kuma ye:

﴿...وَعَلَى اللَّهِ فَتَوَكَّلُوا إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾

{Aw ye a jigi la Alla kelenpe kan, ni a ya sɔrɔ a ye limaniya bagaw ye} [Suratul Maa-ida: 23], Ani Alla ka kuma:

﴿...وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ...﴾

﴿...Ni mɔgɔ min k'a jigi la Alla kan, Alla ye o tigi wasa бага ye... ﴾ [Suratu Talaq: 3].

Negela Alla ka hine la, ani siranya ani majigi Alla ye olugu dalilu ye Alla kɔrɔtani ka kuma ye:

﴿...إِنَّهُمْ كَانُوا يُسْرِعُونَ فِي الْحَيِّرَاتِ وَيَدْعُونَنَا رَغَبًا وَرَهَبًا وَكَانُوا لَنَا خَلِيعِينَ﴾

﴿ ...Can na, o tun be teliya ka bara ɲumanw kɛ ani o be Ne Alla wele kasɔrɔ o Negelanile n'ka hine la ani o be sirana n'ka jangata ɲɛ, o tun kɛla majigi bagaw ye Ne Alla ye ﴾ [Suratul Anbiya: 90].

Siranya dalilu ye Alla kɔrɔtani ka kuma ye:

﴿...فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنَ...﴾

﴿...O la, a kana siran o ɲɛ, a ye siran Ne Alla ɲɛ... ﴾ [Suratul Maa-ida: 3].

Ka kɔsegi ka taga Alla ma, o dalilu ye Alla kɔrɔtani ka kuma ye;

﴿وَأَنِيبُوا إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَأَسْلِمُوا لَهُ...﴾

{ a ye segi a Matigi ma, k'aw yere kolo A ye... }.
[Suratu Zumar: 54].

ka demɛ nini Alla fe, o dalilu ye Alla kɔrɔtani ka kuma ye:

﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾

{ An be Ile kelen le bato, an be demɛ nini Ile kelen le fe } [Suratul Fatiha: 5], a nana hadisa kɔɔ:

"إِذَا اسْتَعْنَتَ فَاسْتَعِنِ بِاللَّهِ".

«Ni i be demɛ nini, i ye demɛ nini Alla fe».

Ka tanga nini Alla fe o dalilu ye Alla kɔrɔtani ka kuma ye;

﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ﴾

{Muhamadu a fo ko: «Ne be tanga nini fajarikene ci бага fe» 1} [Suratul Falaq:1],

﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ﴾

Ani {"A fo ko: Ne be tanga nini adamadenw lamɔn masa fe"1}. [Suratu Naasi:1].

ka demɛ nini Alla fe (gerɛyakɔw)la, o dalilu ye Alla kɔrɔtani ka kuma ye;

﴿إِذْ تَسْتَغِيثُونَ رَبَّكُمْ فَاسْتَجَابَ لَكُمْ...﴾

{I hakili jigi tumana min na a ka dɛmɛ pini aw tigi fɛ, A k' aw jabi...} [Suratul Anfal:9].

kantigeli Alla ye o dalilu ye Alla kɔrɔtani ka kuma ye;

﴿قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٣٦﴾ لَا شَرِيكَ لَهُ...﴾

{Muhamadu a fɔ ko: «can na, Ne ka seli, ani n'ka kantigeli, ani n'ka jɛnɛmaya ni n'ka saya ye Alla ta ye, dunya bɛɛ lajeni lamɔ masa»162}

{jɛnɔɔɔn t'A la...} [Suratul An'am, 162-163]. A dalilu ka bɔ hadisa kɔɔ:

"لَعَنَ اللَّهُ مَنْ ذَبَحَ لِغَيْرِ اللَّهِ."

«Alla ka mɔɔɔ danga mɔɔɔ min ka kantigeli ke Alla jɔɔɔn gɛɛ ye».

ka layiru ta Alla ye o dalilu ye Alla kɔrɔtani ka kuma ye:

﴿يُوفُونَ بِالنَّذْرِ وَيَخَافُونَ يَوْمًا كَانَ شَرُّهُ مُسْتَطِيرًا ﴿٧﴾﴾

{O b'o ka layiru dafa ani o be siran lon dɔ jɛ, lon min ka juguya bena jensen. 7} [Suratul Insan: 7].

[Laslu filana]

Ka Silamaya dina lon ni daliluw ye, o min ye: ka i yɛɛ kolo Alla ye ni a kelenbagatiya ye, ka i yɛɛ kolo A ye ni A kan labato ye, ani ka ban filangafoya ni filangafow la.

Silamaya dina ye loyɔɔ saba ye: silamaya,

¹ O kɔɔ ye ko: n'be o bɛɛ ke Alla kelenpe le ye.

limaniya ani jumaya.

lɔsenw le be ni lɔyɔɔ kelen kelen bɛɛ la.

Silamaya lɔsenw ye loru: ka sereya ko tigi si teyi ni Alla tɛ ani ko Muhamadu ye Alla ka ciden ye, ani ka seli lɔ, ani ka jaga bɔ, ani ka sunkalo sun, ani ka Alla ka hɔɔma so heji.

Sereya fila dalilu ye Alla kɔɔtani ka kuma ye:

﴿شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ لَا إِلَهَ إِلَّا

هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾

{Alla sereya la ko tigi si teyi n'Ale tɛ, ani mɛlɛkɛw ni lɔnikelaw fana b'o sereya - minw ye tilenbaga ye a ka kow la, Tigi gɛɛ teyi ni Ale tɛ, Masa Fangatigi, kolɔn Masa 18}. [Suratu Aali-Imran:18].

O kɔɔ ye : batofɛn si teyi min ka kan ni bato ye ni Alla tɛ.

«tigi si teyi», o be batofɛnw bɛɛ bali min be bato Alla kɔ.

"Ni Alla tɛ" k'a sabati ko batoli ka kan ka kɛ Alla kelenpe le ye.

Jɛnɔɔɔn t'a la a bato la, i nafɔ jɛnɔɔɔn t'a la a ka Masaya la cogo min na.

A kɔɔfɔli min b'a gwɛya, o ye Alla kɔɔtani ka kuma ye:

﴿وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ إِنَّنِي بَرَاءٌ مِّمَّا تَعْبُدُونَ ﴿١٣٠﴾ إِلَّا الَّذِي فَطَرَنِي..﴾

{Wagati ko fɔ Wagati min na Ibrahim k'a fɔ a facɛɛ n'a ka mɔɔw ye ko: «can na, a be fɛn minw

bato la, ne yɔɔ ma janpani le ka bɔ o ma» 26

N'a ma ke Masa ye min ka ne dan...} [Suratu Zukhruf: 26: 27]. Ani Alla kɔɔtani ka kuma :

﴿قُلْ يٰٓأَهْلَ ٱلْكِتٰبِ تَعٰلَوْٓا۟ اِلٰى كَلِمَةٍ سَوَآءٍ بَيْنِنَا وَبَيْنَكُمْ اَلَّا نَعْبُدَ اِلَّا ٱللَّهَ وَلَا نَشْرِكُ بِهٖ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا اَرْبَابًا مِّنْ دُوْنِ ٱللَّهِ فَاِن تَوَلَّوْا۟ فَقُوْلُوْا۟ اَشْهَدُوْا۟ بِاَنَّا مُسْلِمُوْنَ﴾

{A fɔ ko: «Yaa kitabu dongow, a ye na kuma dɔ ma kuma min dama ka kan an ni kɔngɔn ce - ko an tena fen bato fɔɔ Alla, an tena foyi fara A kan, an tena kɔngɔn mine ka ke tigiw ye Alla kɔ». n'o y'o kɔ don, aw y'a fɔ ko: «A ye sereya ke ko annu ye silamaw ye».(64) [Suratu Aali-Imran: 64].

Ani ka Sereya ko Muhamadu ye Alla ka ciden ye, o dalilu ye Alla kɔɔtani ka kuma ye:

﴿لَقَدْ جَآءَكُمْ رَسُوْلٌ مِّنْ اَنْفُسِكُمْ عَزِيْزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيْصٌ عَلٰٓيْكُمْ بِٱلْمُؤْمِنِيْنَ رَءُوْفٌ رَّحِيْمٌ﴾

{Siga t'a la, ciden dɔ nana a ma ka bɔ a yeɛ kun na, a ka degu b'a tɔɔ, hamibaga le a la, makaribaga ni hinebaga le muminuw la 128}. [Suratu Tawuba: 128].

Sereya min b'a yira ko Muhamadu ye Alla ka ciden ye, o kɔɔ ye: k'A kan labato a ka yamaruya kow la, ka A ka kibaruyaw cantigiya, k'i yɔɔ ma janya A ka gweni ke ka bɔ min ma, ani ko mɔgɔ si kana Alla bato ni fen ye fɔɔ A ye min fɔ.

seli, ni jaga dalilu ani Alla kelenbagatiya kərəfəli, o ye Alla kərətani ka kuma ye:

﴿وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ﴾

{O ma yamaruya foyi la fəw o ka Alla bato, ka ke kənəgeyabagaw ye Alla ye ani tilenbagaw ye dina la, ka seli la ani ka jaga bə, O min file ni ye, o le ye dina tileni ye 5}. [Suratul Bayina: 5].

Sun don dalilu; o ye Alla kərətani ka kuma ye:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾

{Yaa a lugu limaniyabagaw, sun wajibiya la a kan i nafə a wajibiya la məgəw kan minw kəna a ne, muna aw ka ke Alla nesiranyabagaw ye 183}. [Suratul Bakara: 183].

Heji dalilu; o ye Alla kərətani ka kuma ye:

﴿...وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ﴾

{Alla ka so heji be Alla fe jagoya ye məgəw beə kan se be minw ye, nga ni məgəw min kafiriya a ma, o tuma na, Alla mako te danfenw si la 97}. [Suratu Aali Imran: 97].

Aləyərə filana: Limaniya; o ye bolofaran biwolonfla ni dən, o beə ka belebele ba ye, ka fə ko:

tigi gere teyi ni Alla te, o beε ka fitini, o ye ka tɔrɔ bɔ sira kan, malɔya ye limaniya bolo dɔ ye.

A lɔsenw ye wɔrɔ ye: ka la Alla la, a ka mɛlɛkɛw la, ani A ka gafew la, A ka cidenw la, ani lon Laban la, ani latige la, a nɔma ni a juguma.

O fɛn wɔrɔw dalilu ye Alla kɔrɔtani ka kuma ye:

﴿لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُولُوا وَجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ ءَامَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ...﴾

{Numaya te k'i nɛsin kɔrɔn fan fe wala telebin fan fe, nga Numaya ye ka la Alla la ani lon laban la ani mɛlɛkɛw la ani kitabu la, ani nabijumaw la...}. [Suratul Bakara: 177].

latige dalilu; o ye Alla kɔrɔtani ka kuma ye:

﴿إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ﴾

{can na, n'ye feen beε dan ka kepe ni latige ye 49} [Suratul Kamar: 49].

Alɔyɔrɔ sabana: Numaya - lɔsen kelen le b'a la- o ye ka Alla bato i nafi b'A yela, n'i kela k'i t'A ye la, i ya lon k'A b'i yela.

O dalilu ye Alla kɔrɔtani ka kuma ye:

﴿إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ﴾

{can na, Alla be ni mɔgɔw ye minw be siran a nɛ, ani minw be korɔmaw ke 128} [Suratu Nahl: 128].

Ani Alla kɔrɔtani ka kuma:

﴿وَتَوَكَّلْ عَلَى الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ ﴿٢١٧﴾ الَّذِي يَرِنُكَ حِينَ تَقُومُ ﴿٢١٨﴾ وَتَقْلَبُكَ فِي السَّجْدِينَ ﴿٢١٩﴾﴾

{I jigi sɛmɛ Masa fangatigi kan ani lahara hine Masa 217

Min b'I ye tuma min na ni be seli la I kelen 218

Ani I ka kinbirikun mine ani I ka tenturu dugu la ni tenturu bagaw ye 219}.¹ [Suratu Shuharaa 217-217].

Ani Alla kɔrɔtani ka kuma:

﴿وَمَا تَكُونُ فِي شَأْنٍ وَمَا تَتْلُوا مِنْهُ مِنْ قُرْآنٍ وَلَا تَعْمَلُونَ مِنْ عَمَلٍ إِلَّا كُنَّا عَلَيْكُمْ شُهُودًا إِذْ تُفِيضُونَ فِيهِ...﴾

(Ile Alla kira te bara si le ke ani I te Kurana kalan ke, ani aw te kewale si le ke fɔɔ anw (Alla) b'o sereya tuma min na aw b'o kewalew kela...). [Suratu Yunus: 61] Foo Ka taga se o Kurana aya laban na.

A daliluya kabɔ Hadisa la: meleke Jibril ka hadisa malɔni, a minɛna kabɔ Umar fe Alla ka dije b'a ma, ko:

"بَيْنَمَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ، إِذْ طَلَعَ عَلَيْنَا رَجُلٌ، شَدِيدُ بَيَاضِ الثِّيَابِ، شَدِيدُ سَوَادِ الشَّعْرِ، لَا يُرَى عَلَيْهِ أَثَرُ السَّفْرِ، وَلَا يَعْرِفُهُ مِنَّا أَحَدٌ، حَتَّى جَلَسَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَأَسَدَ رُكْبَتَيْهِ إِلَى رُكْبَتَيْهِ، وَوَضَعَ كَفَّيْهِ عَلَى فَخْذَيْهِ، وَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ!

¹ Ni bɛɛ ye seli mankutuw ye.

Lon do la, an tun be Alla kira fe nema ni kisi b' a ma, ceε do bɔla an kan, a ka fani gwela kosɔbe, a kunsigi fina kosɔbe, tagama tagamasen si tun te ye a kan ani an kelen si m'a lon, A sigila Nabijuma nema ni kisi b'A ma, gerefe, k'a kinbirikun den Alla kira kinbirikun la, k'a bolofila bila a wotofila kan, A ko: Yaa Muhamadu!

أَخْبِرْنِي عَنِ الْإِسْلَامِ؟

N'lalɔniya Silamaya la?

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: الْإِسْلَامُ: أَنْ تَشْهَدَ أَلَّا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَتُقِيمَ الصَّلَاةَ، وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ، وَتَصُومَ رَمَضَانَ، وَتَحَجَّ الْبَيْتَ إِنْ اسْتَطَعْتَ إِلَيْهِ سَبِيلًا، قَالَ: صَدَقْتَ - فَعَجِبْنَا لَهُ، يَسْأَلُهُ وَيُصَدِّقُهُ -.

Alla kira nema ni kisi b'A ma ko: Silamaya ye ka sereya lo ko batofen gere teyi ni Allahu taala te, ko Muhamadu ye Alla ka ciden ye, ka seli lo, ka jaga bo, ka sunkalo sun, ani ka bon heji (Alkaaba) n'a se b'i ye, A ko: I ye can fo - an kabakoyala a la, k'a pininga ani k'a ka kuma cantigiya!

قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِيمَانِ؟

Meleke Jibril ko: N'lalɔniya Limaniya la?

قَالَ: أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ، وَمَلَائِكَتِهِ، وَكُتُبِهِ، وَرُسُلِهِ، وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ، قَالَ: صَدَقْتَ.

Alla kira ko: Ka la Alla la, ani A ka melekew la, ani A ka kitabuw la, ani A ka cidenw la, ani ka la lon

laban na, ani ka la latige la, a puma ma ni a juguma,
A ko: "I ye can fo".

قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ الْإِحْسَانِ؟

Jibril ko: N'lalɔniya Numanya la?

قَالَ: أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ.

Alla kira ko: ka Alla bato i nafa i b'A yela, n'i kela
k'i t'A ye la, i ya lon k'A b'i yela.

قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ السَّاعَةِ؟

Jibril ko: N'lalɔniya Kiyama wuli wagati la?

قَالَ: مَا الْمَسْئُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ.

Alla kira ko: Min piningala o ko la, o tigi te a lon
ka teme piningali kela kan.

قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنِ أَمَارَاتِهَا؟

Jibril ko: N'lalɔniya Kiyama wuli tagamasenw la?

قَالَ: أَنْ تَلِدَ الْأُمَمُ رَبِّيَّتَهَا، وَأَنْ تَرَى الْحَقَّاءَ الْعُرَاةَ الْعَالَةَ رِعَاءَ الشَّيْءِ، يَتَطَاوَلُونَ فِي

الْبُنْيَانِ.

Alla kira ko: jonmuso bena a kuntigimusolo wolo,
ani i bena sagagenlaw ye minw senakolonw le,
minw lankolon le ani fen te minw bolo, o be i waso
la jɔɔɔn na bon janw lo la.

قَالَ: ثُمَّ انْطَلَقَ فَلَيْثُ مَلِيًّا، ثُمَّ قَالَ لِي: يَا عُمَرُ! أَتَدْرِي مِنَ السَّائِلِ؟ قُلْتُ: اللَّهُ

وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: فَإِنَّهُ جِبْرِيْلُ، أَتَأْكُمُ يُعَلِّمُكُمْ دِينَكُمْ".

Umar ko: O kɔfɛ, a tagala, ne tolayi wagati dɔni,
O kɔfɛ, Alla kira ko ne ma: Yaa Umar! I b'a lɔn
ningali kɛla ni tun ye jon le ye wa? N'ko: Alla n'a
ka ciden le b'a lɔn, A ko: Jibrila le, a nana k'aw kalan
aw ka dina la.

[Lasulu sabana]

Aw ka Nabijuma Muhamadu lɔni Alla ka nema ni
kisi b'a ma, Ale ye Muhamadu ye min ye Abdullahi
den ye, o min ye Abdul Muttalib den ye, Abdul
Muttalib ye Hashim den ye, wa Hashim bɔla Kuraysi
la, Kuraysi bɔla Arabuw la, Arabuw bɔla Ismaila la
min ye Ibrahim Khalil den ye - Alla ka nema ni kisi
b'a ma ani an ka Nabijuma.

A sii ye saan biwɔɔ ni saba - a ka saan binani ke
ka kɔn Nabijumaya jɛ, a ka saan mukan ni saba ke
k'a to Nabijumaya ni cidenya ya la.

A kɛla Nabijuma ye ni (iqra) ye, A cila ni Suratul
Muddathir ye, a ka dugu ye Maka ye.

Alla k'a ci ni bagabagali ye kabɔ filangafoya ma,
ani ka weleli ke ka taga Alla kelenbagatiya ma; O
dalilu ye Alla kɔɔtani ka kuma ye:

﴿يَا أَيُّهَا الْمَدِينُ ۝ ۱ فَمُؤْنٌ فَأَنْذِرْ ۝ ۲ وَرَبِّكَ فَكَبِّرْ ۝ ۳ وَيَبَايَكَ فَطَهِّرْ ۝ ۴ وَالرُّجْزَ
فَأَهْجُرْ ۝ ۵ وَلَا تَمَنَّؤْنِ تَسْتَكْبِرُونَ ۝ ۶ وَلِرَبِّكَ فَاصْبِرْ ۝ ۷﴾

{Yaa Ile yeɛ datugu бага ni birifani ye 1.

Wuli ka bagabagali ke 2.

I tigi fana, I k'A bonya 3

I ka I ka fani sanuya 4
I ka I yere tige kabɔ nɔɔ la 5¹
kana nɛma ke mɔɔw ye walasa I ka dɔ gere sɔɔ
kabɔ o fe.

I ka sabari I tigi kosɔn 7} [Suratul Mudathir: 1-
7].

A kɔɔ:

﴿قُمْ فَأَنْذِرْ﴾

{Wuli ka bagabagali ke}: A be bagabagali ke kabɔ
filangafoya ma, ka weleli ke ka taga Alla
kelenbagatiya ma.

﴿وَرَبِّكَ فَكَبِّرْ﴾

{I itigi fana, i k'A bonya}

O kɔɔye ko: i tigi bonya ni a kelenbagatiya ye.

﴿وَيَبِّأَبِكَ فَطَهِّرْ﴾

{I ka I ka fani sanuya}

O kɔɔ ye ko: i ka I ka baraw sanuya kabɔ
filangafoya ma.

﴿وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ﴾

{I ka I yere tige kabɔ nɔɔ la}

Nɔɔ: O ye boliw ye, I tige kabɔ o la: o ye, k'o toyi,
ka I yere lakolonya kabɔ o la ani o bato bagaw.

A ka saan tan ke ka weleli ke ka taga Alla

---

¹ O ye filangafoya nɔɔ ye.

kelenbagatiya ma, o saan tan temeni kɔfɛ, o k'A ta ka taga sankolo la, ka seli loru faridaya A kan, A seli la Maka saan saba, o kɔfɛ, A yamaruya la ko a ye bɔ maka ka taga Madina.

Hijra: ye ka bɔ filangafo jamana la ka taga Silama jamana la.

Hijra ye wajibi ye ni manton kan ka bɔ filangafo jamana la ka taga Silama jamana la, o kiti dume ni le fo ka taga se lahara wuli ma.

O dalilu ye Alla kɔrɔtani ka kuma ye:

﴿إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّيْنَاهُمْ لَمَلَكِكُ الْمُطَيَّبِينَ نَزَّلُوا بِحُجَّتِهِمْ أَن قَالُوا فِيمَ كُنْتُمْ قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِي الْأَرْضِ قَالُوا أَلَمْ تَكُنْ أَرْضَ اللَّهِ وَسِعَةً فَتُهَاجِرُوا فِيهَا فَأُولَئِكَ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَسَاءَتْ مَصِيرًا ﴿٧٧﴾ إِلَّا الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانَ لَا يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً وَلَا يَهْتَدُونَ سَبِيلًا ﴿٧٨﴾﴾

Melekew be mɔɔ minw nii mine kasɔɔ o ye yere kun toɔɔ law ye, o bena o pininga ko: “Aw tun be mun na aw ka dina ko la ni yɔɔ la aw mabɔ?” O bena fɔ ko: «An tun lanfoya la dugukolo kɔ kan», Melekew bena a fɔ ko: “Yala Alla ka dugukolo tun ma wasa fɔɔ aw tun be se ka taga tunga la a kan wa?” Ola olugu mɔɔɔw ka sigiyɔɔ ye jahanama ye – o laban yɔɔɔ cɛjuguya la. (97)

N'a ma ke mɔɔɔ dɛseniw ye cɛɛw ni musow ani denmisenw la fere te minw ye, ani bɔ cɔɔɔ te minw bolo98}. [Suratu Nisaa: 97-98].

Ani Alla kɔrɔtani ka kuma :

﴿يَعْبَادِيَ الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّ أَرْضِي وَاسِعَةٌ فَإِيَّيَ فَاعْبُدُونِ﴾

{Yaa ne ka jonw minw limaniya la, can na, ne ka dugukolo lawasani le, o la, aw ka ne kelenpe bato. 56} [Suratul Ankabut: 56].

Bagawi, Alla ka hine a la, ko: "Ni aya jigili kun ye: silama minw tun be Maka o ma taga sigi jamana gere la, Alla y'o wele ni limaniya tɔɔ ye".

Hijirah dalilu ka bɔ hadisa la, o ye ciden ka kuma ye nema ni kisi b'a ma:

"لَا تَنْقُطُ الْهَجْرَةُ حَتَّى تَنْقُطَ التَّوْبَةُ، وَلَا تَنْقُطَ التَّوْبَةُ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا".

"hijirah tena ban fɔɔ tubi ka ban, tubi fana tena ban fɔɔ tele ka bɔ teleben fan fe".

Tuma min na A sabati la Madina nema ni kisi b'A ma, a yamaruya la ni Silamaya sariya tɔw keli ye - i nafa: jaga, sun, heji, seli wele, jhadu, ka yamaruyalike puman la ani ka juguma bali - A ka saan tan ke ola.

A fatu la Alla ka nema ni kisi b'A ye k'a sɔɔ a ka dina sabatini le, ola ni ye A ka dina ye, fen puma si teyi fɔɔ A y'a ka manton lasu o la, kojugu si teyi fɔɔ A y'o bagabaga ka bɔ o ma.

A ye lasuli ke ka taga kojuma min ma, o ye Alla kelenpe batoli ye, ani Alla be fen minw beε kanu ani A be dipe minw ma.

A ye bagabagali ke kabɔ kojugu min ma, o ye

filangafoya ye, ani Alla be fen o fen kɔniya ani A be ban min ma.

Alla y'a ci mɔgɔw bɛɛ ma, k'A kuma kan labatoli ke wajibi ye adamadenw ni jinɛw bɛɛ kan ; O dalilu ye Alla kɔrɔtani ka kuma ye:

﴿قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا...﴾

{A fɔ ko: «Yaa alugu adamadenw, can na, Ne ye Alla ka ciden ye a bɛɛ ma...} [Suratul Aaraf: 158].

Alla ye dina dafa ni Ale ye; O dalilu ye Alla kɔrɔtani ka kuma ye:

﴿...الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ
الْإِسْلَامَ دِينًا...﴾

{...Bi, Ne ye aw ka dina dafa a ye, ka Ne ka nɛma dafa aw kan, ani ka diɲɛ ka silamaya ke aw ka dina ye...} [Suratul Maaida: 3].

A ka saya dalilu ye Alla kɔrɔtani ka kuma ye:

﴿إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُونَ ﴿٣٠﴾ ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عِنْدَ رَبِّكُمْ
تَخْتَصِمُونَ ﴿٣١﴾﴾

{Can na, I bena sa, o fana bena sa 30

O kɔfɛ, can na, Kiyama lon, a bena sɔsɔli ke a Matigi na kɔrɔ 31} [Suratu Zumar 30-31].

Mɔgɔw fana, ni o sala, o bena kunu; O dalilu ye Alla kɔrɔtani ka kuma ye:

﴿مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَى ﴿٥٥﴾﴾

{An (Alla) k'a dan kabɔ dugukolo la, An bena a lasegikɔ a la, An bena a bɔ a la siɲe geɛ 55} [Suratu Tɔɔha: 55], Ani Alla kɔrɔtani ka kuma:

﴿وَاللَّهُ أَتْبَعَكُمْ مِّنَ الْأَرْضِ نَبَاتًا ﴿١٧﴾ ثُمَّ يُعِيدُكُمْ فِيهَا وَيُخْرِجُكُمْ إِخْرَاجًا ﴿١٨﴾﴾

{ Ani Alla k'alugu dan kabɔ dugukolo la dan cogo numa la 17

O kɔfɛ, A bena a lasegikɔ a la saya kɔfɛ, ani k'a labɔ Kiyama lon bɔli yeɛ yeɛ la 18} [Suratu Nuhu:17-18].

Lakununi kɔfɛ, o bena o jatebɔ ani o bena o sara o ka kewalew sababu la; o dalilu ye Alla kɔrɔtani ka kuma ye:

﴿...لِيَجْزِيَ الَّذِينَ أَسْتَفْتُوا بِمَا عَمِلُوا وَيَجْزِيَ الَّذِينَ أَحْسَنُوا بِالْحُسْنَى﴾

(Mun kɔson mɔɔɔ minw be kojugu ke, A be olugu sara fen na o ka kewalew ke, ka kojuma kebagaw sara ni fennuma ye}. [Suratu Nnajmi: 31].

Ni mɔɔɔ o mɔɔɔ bana ka la sakakunu ma, o tigi ye kafiri le ye; o dalilu ye Alla kɔrɔtani ka kuma ye:

﴿رَعَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ لَنْ يُبْعَثُوا قُلْ بَلَىٰ وَرَبِّي لَتُبْعَثُنَّ ثُمَّ لَتُنَبَّؤُنَّ بِمَا عَمِلْتُمْ وَذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿٧﴾﴾

{Minw kafiriya la, olugu b'a fɔ k'olugu tena kunu saya kɔfɛ. A fɔ ko: «ɔn hɔn, N'kali n' Matigi tɔɔɔ la, a bena kunu ka bɔ saya la, o kɔfɛ a ye min bara, a bena o lon. O ko ka mɔɔɔ Alla ma 7} [Suratu At tagaibun:

7].

Alla ka Ciladenw bee ci ka o ke kibaro duma fɔbagaw ye, ani bagabagali ke bagaw; O dalilu ye a Alla kɔrɔtani ka kuma ye:

﴿رُسُلًا مُّبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ...﴾

{Cidenw, minw be kibaro dumaw ni bagabagali lase mɔgɔw ma, walasa adamadenw kana daliluya sɔrɔ cidenw cini kɔfɛ...} [Suratu Nisaa: 165].

Cidenw fɔɔ ye Nuhu Alla ka kisi b'a ma.

O laban ye Muhamadu ye, nɛma ni kisi b'A ma, Ale le ye Nabijumaw laban ye, Nabijuma si teyi A kɔfɛ; O dalilu ye Alla kɔrɔtani ka kuma ye:

﴿مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ...﴾

{Muhamadu tɛ a si faceɛ ye, nga Ale ye Alla ka ciden ye ani Nabijumaw laban...} [Suratul Ahzaab:40].

Dalilu min b'a yira ko Nuhu ye o fɔɔ ye o ye Alla kɔrɔtani ka kuma ye:

﴿إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ...﴾

{Can na, An(Alla) ye gundɔ siri kana Ile [Muhamadu] ma, i n'afɔ An (Alla) ye gundɔ siri kana Nuhu ma cogoya min na ani nabijuma minw nana a kɔ...} [Suratu Nisaa: 163].

Alla ka ciden ci ka taga manton bee lajɛni

ma- k'a ta Nuhu ma ka taga a bila Muhamadu la -

a b'o yamaruya ko o ye Alla kelenpe bato, k'o bali ka tɔgutuw bato ma; Alla kɔrɔtani ka kuma le ye o dalilu ye:¹

﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ...﴾

{Can na An (Alla) ka ciden dɔ ci manton bɛɛ ma, k'a fɔ o ye ko: «Aw ye Alla bato, aw k'aw yere mabo Tɔgutuw la...} [Suratu Nahli: 36].

Alla k'a wajibiya mɔgɔw bɛɛ kan ko o ka kafiriya Tɔgutuw ma ani o ka limaniya Alla ma.

Ibnul Qayyim - Alla ka hine a la- ko: "tɔgutuw kɔrɔ: o ye fen ye jon k'a dan temɛ fen min na- o kela bato fen ye sa, walima jɛmɔgɔ ye, walima mɔgɔ min kumakan be labato".

Tɔgutuw ka ca, o ka jɛmɔgɔw ye loru ye: Iblisa (Shitanaba)- Alla k'a danga - ani mɔgɔ o mɔgɔ be bato k'a sɔrɔ a dije ni ne a ma, ani mɔgɔ o mɔgɔ be mɔgɔw wele ka taga a yere bato ma, ani mɔgɔ o mɔgɔ b'a fɔ ko a be ko dogoniw lɔn, ani mɔgɔ o mɔgɔ be kiti tige ni fen gere ye min te Alla ka kitabuw ye.

O dalilu ye Alla kɔrɔtani ka kuma ye:

﴿لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ

بِاللَّهِ فَقَدْ أَسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ لَا انفِصَامَ لَهَا وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٥٠﴾﴾

{Karabali te dina la, Kandaya danfara la ka bɔ fili la. O la, mɔgɔ o mɔgɔ kafiriya la tɔgutuw ma, ka

¹ Tɔgutuw ye: fen o fen ni a be bato Alla ko inafɔ jina ni adamden ani fen gerew

limaniya Alla ma, o tigi ye a bolo ke juru la min ka fasa, min te se ka tige. Alla ye meni masa ye, lɔni masa le fana 256} [Suratul Bakara: 256]. Ni le ye "tigi gere teyi ni Alla te" kɔɔ ye, ani a be hadisa kɔɔ:

"رَأْسُ الْأَمْرِ: الْإِسْلَامُ، وَعَمُودُهُ: الصَّلَاةُ، وَذِرْوَةُ سَنَامِهِ: الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ."

« Ko kunkolo ye Silamaya ye, a sinsinyɔɔ ye seli ye, a sanfe ɔɔ ye jihuɔ ye Alla sira kan ».

Alla le be ko lɔn bagaba ye.

الفهرس

[laslu fɔɓ].	6
[Laslu filana].....	12
[Lasulu sabana].....	20

dyo36v2.0 - 02/02/2026

رسالة الحرمين

Message of The Two Holy Mosques

Guidance content for the visitors of the Holy Mosque and
the Prophet's Mosque in languages.

